

ביטוח נכות כללית

גמלאות ענף נכות כללית

במסגרת ענף נכות כללית משולמות על-פי חוק הביטוח הלאומי הקצבאות האלה:

- קצבת נכות כללית – הכנסה לקיום לאנשים עם מוגבלות שנפגע כושר השתכרותם מעבודה או ממשלח ידם.
- קצבה לשירותים מיוחדים – לאנשים עם מוגבלות התלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות היומיום¹ או הזקוקים להשגחה מתמדת, כדי לממן עזרה בפעולות אלה.
- גמלה לילד נכה – למשפחות המטפלות בילדן הנכה בבית.

הענף מטפל גם בגמלאות שאינן מכוח חוק הביטוח הלאומי:

- גמלת ניידות – למוגבלים בניידות (הסובלים מליקויים ברגליים כמפורט בחוק), לשם השתתפות בהוצאות הניידות שלהם מחוץ לבית.
- פיצוי לנפגעי גזת – למי שקיבלו הקרנות לטיפול במחלת הגזת בשנים 1946-1960 וחלו עקב כך (מ-1995).
- פיצוי לנפגעי פוליו – למי שחלו במחלת הפוליו בישראל או מחוצה לה וטופלו בישראל ובעקבות המחלה נגרמה להם נכות רפואית (מ-2007).

בדצמבר 2024 שולמה גמלה אחת לפחות ל-396 אלף אנשים בוגרים ולכ-154 אלף ילדים.

קצבאות נכות נוספות משולמות גם במסגרת הענפים נפגעי עבודה, נפגעי פעולות איבה, סיעוד (מעל גיל פרישה) ואסירי ציון בביטוח הלאומי, או במסגרת אגף השיקום במשרד הביטחון וגופים אחרים.

¹ על-פי מבחני ADL ו-IADL.

מקבלי הגמלאות

כאמור ענף נכות כללית כולל את הגמלאות נכות כללית, שירותים מיוחדים, ילד נכה, ניידות, פוליו וגזזת. להלן הגידול במספר מקבלי גמלאות אלו לפי סוג הגמלה.

ב-דצמבר 2024 קיבלו כ-346,573 אלף מבוטחים **קצבת נכות כללית** (זמנית או צמיתה) – עלייה של 6.8% לעומת דצמבר 2023. בחודש זה הם היוו 6.4% מהאוכלוסייה בגיל הזכאות לקצבה (18 עד גיל פרישה) וכ-88% מכלל הזכאים לקצבאות מהענף (לוח 2). במהלך השנים נעשו כמה שינויים בקצבה, בהם הגדלת סכום הקצבה והקלות בתנאי הזכאות ובמבחני ההכנסות, שינוי גיל הפרישה ותיקון 109 לחוק (חוק לרון). בהתאם לשינויים שנעשו בשנת 2022² עלה שיעור הגידול השנתי במספר המקבלים והיה ב-2023 6.9% וב-2024 היה 8.0% - שיעור הגבוה משיעור הגידול של האוכלוסייה בגיל העבודה³ (1.5%). עם העלאת גיל הפרישה לנשים ב-2022, מ-62 ל-65 בהדרגה, צפויה מגמה זו להימשך.

לגידול במספר מקבלי גמלאות הנכות בשנים 2020-2021 תרם גם משבר הקורונה, בין השאר בשל הארכה אוטומטית של זכאויות למקבלי גמלה זמנית. מלחמת חרבות ברזל בחלק האחרון של שנת 2023 תרמה לגידול בשנה זו בשל הארכה אוטומטית של זכאויות למקבלי גמלה זמנית.

לוח 1: מקבלי גמלאות ענף נכות לפי סוג הגמלה (ממוצע לחודש), 2019-2024

שנה	קצבת נכות כללית		שירותים מיוחדים		ילד נכה		ניידות	
	מספר המקבלים	השנוי לעומת השנה הקודמת (%)	מספר המקבלים	השנוי לעומת השנה הקודמת (%)	מספר המקבלים	השנוי לעומת השנה הקודמת (%)	מספר המקבלים	השנוי לעומת השנה הקודמת (%)
2019	259,473	3.4	65,204	5.0	67,319	11.0	44,853	4.4
2020	269,362	3.8	69,301	6.3	75,708	12.5	46,171	2.9
2021	278,599	3.4	71,717	3.5	83,820	10.7	47,361	2.6
2022	291,013	4.5	75,065	4.7	100,393	19.8	48,582	2.6
2023	311,011	6.9	81,031	7.9	122,843	22.4	50,093	3.1
2024	335,755	8.0	86,801	7.1	142,855	16.3	51,814	3.4

² ראו שינויי חקיקה בפרק זה.

³ בני 18 עד גיל פרישה.

ביטוח נכות כללית

לוח 2: בוגרים המקבלים גמלאות נכות לפי מספר הגמלאות וסוג הגמלה, 2024-2023 (דצמבר)

2024		2023		מספר הגמלאות / סוג הגמלה
השינוי לעומת 2023 (%)	מספר המקבלים	השינוי לעומת 2022 (%)	מספר המקבלים	
סך הכל				
6.2	395,607	9.0	372,420	מספר המקבלים
6.8	346,573	9.8	324,450	נכות כללית
4.8	89,130	10.2	85,009	שירותים מיוחדים (שר"מ)
2.2	46,711	4.3	45,724	ניידות
-1.2	4,785	-0.5	4,844	גזת
-2.6	3,622	-8.7	3,717	פוליו
גמלה אחת				
7.4	274,501	9.5	255,654	נכות כללית בלבד
4.3	19,130	6.7	18,340	שר"מ בלבד
1.4	16,753	3.2	16,522	ניידות בלבד
-1.0	4,487	0.0	4,534	גזת בלבד
-0.6	1,064	-22.4	1,070	פוליו בלבד
שתי גמלאות				
5.6	49,408	14.0	46,773	נכות כללית ושר"מ
1.4	7,910	1.6	7,798	נכות כללית וניידות
-33.3	12	-30.8	18	נכות כללית וגזת
-9.1	50	-19.1	55	נכות כללית ופוליו
2.9	5,104	2.6	4,961	שר"מ וניידות
-2.2	136	-3.5	139	שר"מ וגזת
2.5	81	0.0	79	שר"מ ופוליו
-2.7	71	-2.7	73	ניידות וגזת
-2.5	1,480	-0.4	1,518	ניידות ופוליו
-	פחות מ-10	-	פחות מ-10	גזת ופוליו
שלוש גמלאות				
4.2	14,401	7.0	13,818	נכות כללית, שר"מ וניידות
-27.3	8	-21.4	11	נכות כללית, שר"מ וגזת
-15.8	16	-5.0	19	נכות כללית, שר"מ ופוליו
-	פחות מ-10	-	פחות מ-10	נכות כללית, ניידות וגזת
-12.4	141	-4.2	161	נכות כללית, ניידות ופוליו
0.0	56	-5.1	56	שר"מ, ניידות וגזת
-0.9	665	0.4	671	שר"מ, ניידות ופוליו
-	פחות מ-10	-	פחות מ-10	ניידות, גזת ופוליו
ארבע גמלאות				
20.0	6	25.0	5	נכות כללית, שר"מ, ניידות וגזת
-13.9	118	-19.1	137	נכות כללית, שר"מ, ניידות ופוליו
-	פחות מ-10	-	-	שר"מ, ניידות, גזת ופוליו

שיעור השינוי במספר מקבלי הקצבה לשירותים מיוחדים, שעלה עלייה ניכרת ב-2014 בעקבות הוספת מבחן ה-IADL למבחן הזכאות והפחתת מספר ימי ההמתנה לזכאות, ירד בהדרגה בין 2014 ל-2019 עד ל-5%, אך ב-2020 עלה ל-6.3% והוסיף לעלות במעט יחסית ב-2021 וב-2022, ל-3.5% ו-4.7% בהתאמה. ב-2023 עלה ל-7.9% וב-2024 ל-7.1%.

מספר הילדים המקבלים גמלה לילד נכה עלה בין 2023 ל-2024 ב-16.3%, האטה בגידול בהשוואה לשנתיים הקודמות. מספר המקבלים גמלת ניידות עלה בתקופה זו ב-3.4%.

מנובמבר 1999 מי שמתקיימים בו כל התנאים בחוק ובתקנות, זכאי לקבל יותר מגמלה אחת מענף נכות כללית בעד אותו פרק זמן וב-2022 הורחבה הזכאות עוד (ראו להלן שינויי חקיקה).

בדצמבר 2024 שולמה ל-395,607 בוגרים גמלה אחת לפחות - גידול של 6.2% לעומת דצמבר 2023, ול-153,667 ילדים - גידול של 15.8% (לוחות 2 ו-3). מתוכם היו זכאים לשתי גמלאות או יותר בו-בזמן 79,672 בוגרים (20.1%) ו-5,573 קטינים (3.6%). בולטים במיוחד הקצבה לשירותים מיוחדים (כ-79% ממקבליה היו זכאים גם לקצבאות נוספות, בדרך כלל קצבת נכות), והפיצוי לנפגעי פוליו (כ-71% קיבלו גם קצבה נוספת, בעיקר גמלת ניידות).

לוח 3: ילדים המקבלים גמלאות נכות לפי מספר הגמלאות וסוג הגמלה, 2023-2024 (דצמבר)

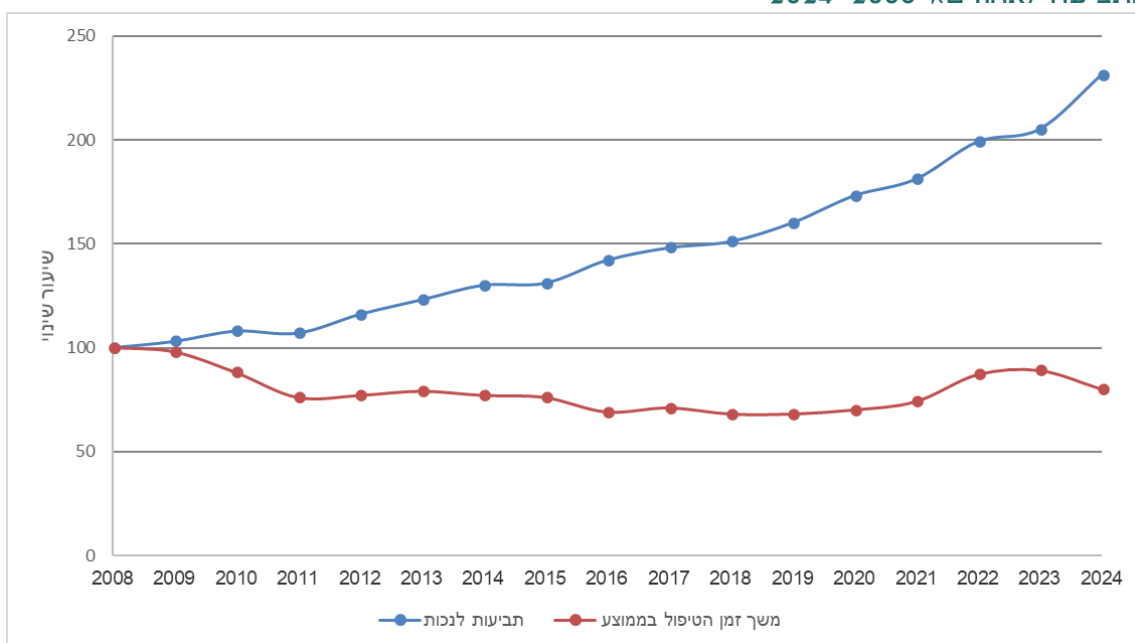
גמלה	2023		2024	
	מספר המקבלים	השינוי לעומת 2022 (%)	מספר המקבלים	השינוי לעומת 2023 (%)
סך הכל	132,686	19.9	153,676	15.8
גמלה אחת				
ילד נכה	127,227	20.7	147,952	16.3
ניידות	225	11.4	151	-32.9
שתי גמלאות				
ילד נכה וניידות	5,234	3.7	5,573	6.5

ביטוח נכות כללית

משך הטיפול בתביעה

מ-2015 חולים אונקולוגים וחולים קשים אחרים יכולים להגיש תביעות בבית החולים באמצעות עובדת סוציאלית בבתי החולים. כך, למרות הגידול המתמיד במספר התביעות המוגשות, משך הטיפול הממוצע בתביעה לקצבת נכות היה ב-2024 נמוך לעומת 2008 בכ-20%. אף שעלה במקצת בשנים האחרונות, משך הטיפול ירד בשנה האחרונה (57.1 ימים בממוצע). הירידה העיקרית היתה בשנים 2011-2008 (תרשים 1).

תרשים 1: השינוי במספר התביעות לקצבת נכות ובמשך הטיפול הממוצע בתביעה (אחוזים), 2024-2008

שינויי חקיקה 2020-2024⁴

2020 – 2021⁵

- **העלאת הדיסריגורד**: בתקופת משבר הקורונה הועלה הדיסריגורד להכנסות מעבודה לגובה של שכר המינימום במשק – 5,300 ש"ח (מ-37.35% מהשכר הממוצע ל-50.23% ממנו). נקודת האיפוס השתנתה גם היא ועלתה ל-12,254 ש"ח ליחיד ול-17,420 ש"ח למי שיש עימו בן/בת זוג ושני ילדים (הוראת שעה מ-1.7.2020 ומ-1.7.2021 בחוק).
- **דמי אבטלה מחושבים כהכנסות מעבודה** ולא כהכנסות שלא מעבודה כפי שהיה נהוג עד אז. כך, מי שמקבל תוספת לקצבה בגין תלויים, אין מנכים מקצבה זו הכנסות שקל כנגד שקל מהתוספת, אלא מקוזזים אותן כמו הכנסות מעבודה. לא חל שינוי בסכום הקצבה למי שאין עימו תלויים ודמי האבטלה לא קוזזו מסכום הקצבה (הוראת שעה ממרץ 2020, הוארכה במרץ 2021 עד סוף 2022).
- **מענקי חֶלֶף קצבה (2020)**: שולמו למקבלי קצבאות הנכות (לרבות אזרח ותיק הזכאי לקצבה בגובה קצבת נכות) בגין כל חודש שבו היו זכאים לקצבאות נכות בשנת 2020. המענקים שולמו בחודשים אוקטובר (בגין ינואר-אוקטובר) ודצמבר (בגין נובמבר-דצמבר) ולא נחשבו כהכנסה לעניין חוק הביטוח הלאומי או לכל דין אחר. בהעדר תקציב מדינה, המענקים שולמו במסגרת הוראת שעה (מספטמבר 2020).

חוק ההתייעלות הכלכלית (2020-2021):

- **הועלתה קצבת נכות כללית** ליחיד שאינו שוהה במוסד (בדרגת אי כושר מלאה ל-3,700 ש"ח, תוספת של 17% מקצבה מלאה ליחיד – 379 ש"ח). סכומי הקצבאות בדרגות אי-כושר חלקיות הועלו בהתאמה. התוספת שולמה בנובמבר לאחר קבלת החוק, כמענק חֶלֶף קצבה בגין ינואר עד יוני ובגין יולי ואילך כחלק מסכום הקצבה.
- **גמלה לילד נכה** – נמשך התשלום למענק חֶלֶף קצבה במהלך כל שנת 2021 בשני סכומים (83 ש"ח לרמות 50%-ו-100% ו-490 ש"ח לרמת 188% ולמי שצבר 8 או 9 נקודות בהערכת התלות).
- **קצבת שר"מ** לסובלים ממוגבלות קשה הועלתה ב-100 ש"ח עד 300 ש"ח בהתאם לרמת הקצבה.
- נמשכה הוראת השעה המעדכנת את הדיסריגורד בקצבת נכות כללית ל-5,300 ש"ח.
- **תוספת למונשם** בגמלה לילד נכה ושר"מ עלתה ל-8,462 ש"ח. בגמלאות ילד נכה ובשירותים מיוחדים עלתה התוספת מ-1,850 ש"ח ל-8,462 ש"ח לחודש.

⁴ לשינויי חקיקה לפני 2020 ראו דוחות קודמים

⁵ הסכומים בסעיף זה נכונים ל-2021.

ביטוח נכות כללית

- **בגמלאות שירותים מיוחדים וילד נכה** נקבעה תוספת בסך 5,641 ש"ח לחודש לזכאים ברמה 188% שאינם זכאים לתוספת למונשם ומעסיקים שני עובדים (בהתאם לתנאים בתקנות).
- **נקבעה תוספת בגין ילד** מתחת לגיל 3 לזכאים לשירותים מיוחדים בסך 954 ש"ח לחודש בגין כל ילד (עד 2 ילדים), מאוקטובר 2021.

2022

- **הוקפא השכר הממוצע** לפי חוק הביטוח הלאומי שלפיו מתעדכנות קצבת יחיד מלאה והגמלאות הנגזרות ממנה, ולכן ב-2022 סכום הקצבה המלאה ליחיד נותר ללא שינוי. עם זאת, הוקצו כספים להרחבת זכאויות בקצבאות נכות כללית, שר"מ וילד נכה הנכללות בשינויים המוזכרים להלן. בהתאם נקבע שקצבת נכות כללית והקצבאות הנגזרות ממנה יתעדכנו בפעם הבאה בשיעור העלייה בשכר הממוצע פחות 2.45% כאשר שיעור העלייה בשכר הממוצע יחסית לשכר הממוצע ב-2020 יהיה גבוה מ-2.45%.

נכות כללית:

- **תוספת לשהים במוסד** שקצבתם משולמת בחלקה לגורם המממן – בסך 103 ש"ח (מ-954 ש"ח ל-1,057 ש"ח).
- **העלאת הדיסריגורד להכנסות שלא מעבודה** - סכום של 1,200 ש"ח מהכנסות שלא מעבודה לא יובא בחשבון לצורך חישוב תוספת בן/ת זוג או ילדים.
- **תשלום מהיום ה-31** – למקבלי נכות כללית ושר"מ העומדים בתנאי השר"מ (במקום מהיום ה-91).
- **תוספת לתלויים מהיום ה-31** – למקבלי נכות כללית או שר"מ העומדים בתנאי השר"מ (במקום מהיום ה-91).
- **תוספת השלמה לקצבת נכות** - תוספת ההשלמה למקבלי קצבת אזרח ותיק שאינם שוהים במוסד והחלו להיות זכאים לקצבת אזרח ותיק לפני ינואר 2021 עלתה מ-8.52% ל-12.74% מקצבה מלאה ליחיד (75% מההעלאה שנקבעה למי שטרם הגיע לגיל הפרישה).

⁶ כל הסכומים בפרק נכונים ל-2023 אלא אם כן מצוין אחרת. כל התיקונים ב-2022 נעשו במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית 2020-2021.

שירותים מיוחדים:

- **סף הזכאות לשר"מ הונמך והשווה לסף בנכות כללית** – 40% נכות משוקללת במקום 60% ולעקרת בית השווה ל-50% נכות משוקללת. הסף לקצבת שר"מ מיוחדת (למי שאינו זכאי לקצבת נכות כללית) נשאר ללא שינוי – 75% נכות משוקללת.
- **רמת זכאות חדשה של 235%** לתלויים לחלוטין בעזרת הזולת במידה רבה במיוחד בכל שעות היממה (ניקוד כולל של 68 נקודות⁷ במבחני ADL ו-IADL או שהות בהוספיס בית).
- **גמלה מיוחדת לעולים מקבלי שר"מ** – הסכום השווה לגמלה המשולמת למי שאינם עולים.
- **תשלום מהיום ה-31** – למקבלי נכות כללית ושר"מ העומדים בתנאי השר"מ (במקום מהיום ה-91).
- **תוספת לתלויים מהיום ה-31** – למקבלי נכות כללית או שר"מ העומדים בתנאי השר"מ (במקום מהיום ה-91).

ילד נכה

- **השוואת סכומי הגמלה לקצבת שר"מ.**
- **רמת זכאות חדשה של 112%** לילד שקיבל במבחן התלות 8-9 נקודות.
- **רמת זכאות חדשה של 235%** לבעלי ניקוד של 13 נקודות או יותר במבחן תלות או לזכאים בגין טיפול רפואי קשה.
- **גמלה לשהים במוסד** – נקבע סכום מיוחד לילד השוהה במוסד בהתאם לרמת הזכאות. ילדים אלה לא היו זכאים לגמלה עד כה.

פוליו, גזזת ועירווי דם

- **קצבאות פוליו, גזזת ועירווי דם** הוגדלו ב-2.45% בשנת 2022 בלבד, בשל הקפאת השכר הממוצע.
- **קצבה חודשית לנפגעי פוליו** הועלתה מ-50% מהשכר הממוצע ל-50.9% ממנו.
- **קצבה חודשית לנפגעי גזזת** הועלתה מ-25% מהשכר הממוצע ל-25.9% ממנו.

ניידות

- **הלוואה עומדת בניידות** – השווה שיעור ההלוואה העומדת לרכב לאביזרים מיוחדים למי שאין לו רשיון נהיגה לשיעור של מי שברשותו רשיון נהיגה בר תוקף.

⁷ גם ניקוד בגין השגחה מובא בחשבון.

2023

חוק ההתייעלות הכלכלית 2023-2024:

בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2023-2024 עוגנו שתי הוראות שעה כהוראת קבע:

- **התחשבות בדמי אבטלה כהכנסה מעבודה** – הוראות השעה שקבעו כי דמי אבטלה ייחשבו כהכנסה מעבודה לעניין מבחני ההכנסות בגמלאות נכות כללית, אזרח ותיק והבטחת הכנסה – נקבעו כהוראות קבע.
- **דיסריגרד מהכנסה שאינה מעבודה לעניין הזכאות לגמלת נכות כללית** – הכנסה שלא מעבודה או ממשלח ידו בסכום השווה ל-11.37% מהשכר הממוצע במשק (כ-1,350 ש"ח בשנת 2023) לא תובא בחשבון הכנסותיו של מקבל קצבת נכות כללית.

ילד נכה:

- תוקנה התוספת הראשונה לתקנות ונקבע כי ילד אשר בשל חוסר תפקוד מלא של גף (=גפה) אחד או בשל העדר גף אחד יהא זכאי לקצבת בשיעור של 50% כלומר - גמלה בסך של כ-1,676 ש"ח. תחולת התיקון מ-1.8.2023.

2024

תשלום קצבה לילד במשפחת אומנה – ממאי 2024 ילד השווה במשפחת אומנה – המשפחה תהיה זכאית לגמלת ילד נכה. לפני התיקון משפחת אומנה לא היתה זכאית לגמלה כיוון שהמדינה מימנה הוצאותיה באמצעות תשלום ממשרד הרווחה או הגוף המפעיל.

קצבת נכות כללית

תנאי הזכאות

- לקצבה חודשית זכאי תושב ישראל מגיל 18 ועד גיל הפרישה, אשר עקב נכותו נפגעה יכולתו להשתכר מעבודה (הכנסה שלא מעבודה אינה מובאת בחשבון). שני סוגי זכאים לקצבה:
- **משתכרים ומשתכרות:** גברים או נשים עם ליקוי גופני, שכלי או נפשי ממחלה, תאונה או מום מלידה, שאיבדו מכושרם להשתכר או שכושרם להשתכר הצטמצם ב-50% או יותר, או שהכנסתם החודשית מעבודה אינה עולה על הרף הקבוע בחוק (60% מהשכר הממוצע).
- **עקרות בית:** נשים נשואות שעבדו רק במשק ביתן כמוגדר בחוק לפני הגשת התביעה לקצבה, ואשר עקב ליקוי גופני, שכלי או נפשי, הנובע ממחלה, מתאונה או ממום מלידה, איבדו 50% לפחות מכושרן לתפקד במשק הבית.

קביעת הזכאות לקצבה

1. **בדיקת ההכנסות מעבודה:** ההכנסה לכל היותר 60% מהשכר הממוצע.
2. **קביעת אחוזי הנכות רפואית:** רופאה⁸ מוסמכת מטעם הביטוח הלאומי קובעת את אחוזי הנכות הרפואית (המבטאים את חומרת המצב הרפואי) על-פי בדיקות רפואיות ומסמכים רפואיים ובהתאם למבחנים בחוק. לאחר מכן הרופאה ופקידת⁹ התביעות בודקות אם מתקיימים תנאי הסף לזכאות: למשתכרים – נכות רפואית של 60% לפחות (או 40% כשיש ליקוי אחד לפחות בשיעור של 25% או יותר); לעקרות בית – נכות רפואית של 50% לפחות.
3. **קביעת דרגת אי-כושר השתכרות:** פקידת התביעות, לאחר שנועצה ברופאה ובפקידת השיקום, קובעת את דרגת האי-כושר (מידת הפגיעה בכושר ההשתכרות, על-פי מידת היכולת לשוב לעבודה באופן מלא או חלקי או היכולת להשתלב בעבודה מתאימה אחרת כפוף להשכלה, לכושר הגופני ולמצב הרפואי): אי-כושר מלא/חלקי – אובדן מלא או חלקי של כושר ההשתכרות; אי-כושר קבוע/זמני – אובדן זמני או לצמיתות של כושר ההשתכרות. אובדן כושר השתכרות נמוך מ-50% אינו מזכה בקצבה.

גובה הקצבה והתוספות

- מי שנקבעה להם דרגת אי-כושר מלאה (75% לפחות) – קצבה חודשית בגובה 4,291 ש"ח.
 - לבן/בת זוג (נשואים או ידועים בציבור), תושבי ישראל שהכנסתם החודשית אינה עולה על 57% מהשכר הממוצע – תוספת של כ-50% מהקצבה המלאה ליחיד (1,382 ש"ח). עקרת בית אינה זכאית לתוספת בעבור בן זוגה.
 - להורים לילדים – תוספת של כ-40% מקצבת היחיד לנכה (1,106 ש"ח) בגין כל אחד משני הילדים הראשונים (כהגדרת ילד בביטוח הלאומי).
- מקבלי הקצבה זכאים להטבות מגופים ציבוריים, כגון פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי ומס הכנסה והנחות בארנונה.
- למקבלים תוספת בעבור תלויים ויש להם הכנסות שלא מעבודה, סכום ההכנסה שלא מעבודה העולה על 11.37% מהשכר הממוצע (1,425 ש"ח) מנוכה מתוספת זו.

⁸ נוסח בלשון נקבה, הכוונה גם לגברים.

⁹ ראו הערה 8.

ביטוח נכות כללית

מקבלי קצבת נכות

מתחילת שנות ה-2000 היה שיעור הגידול במספר המקבלים קצבת נכות גבוה מהגידול הטבעי באוכלוסייה. כמה סיבות לגידול במספר המקבלים: (א) העלאת גיל הפרישה לגברים ולנשים; (ב) הגידול בשיעורי התחלואה בשל העלייה בדיווח על מחלות והירידה בשיעורי התמותה של החולים; (ג) הורדת המינימום להכנסות המאפשר זכאות לקצבת נכות והקטנת הקיזוז ההדרגתי של קצבת הנכות ביחס להכנסות מעבודה; (ד) העלאת סכומי הקצבה.

עד 2017 מספר המקבלים קצבת נכות בכלל האוכלוסייה היה נתון לתנודות ומאז מסתמנת עלייה מתמשכת. ב-2024 הוסיף חלקם של מקבלי הקצבה באוכלוסייה בגיל העבודה לעלות והגיע ל-6.4% (תרשים 2) - התמתנות העלייה החדה שנצפתה ב-2023. גילם הממוצע של המקבלים היה 44.9 – ירידה לעומת הגיל הממוצע ב-2023 – 45.1.

מהתפלגות המקבלים בדצמבר 2024 לפי מין ודרגת האי-כושר, עולה כי שיעור הגברים הזכאים לקצבה בדרגת האי-כושר הגבוהה גבוה משיעור הנשים הזכאיות לדרגה זו (82.3% לעומת 75.0% בהתאמה) (לוח 4).

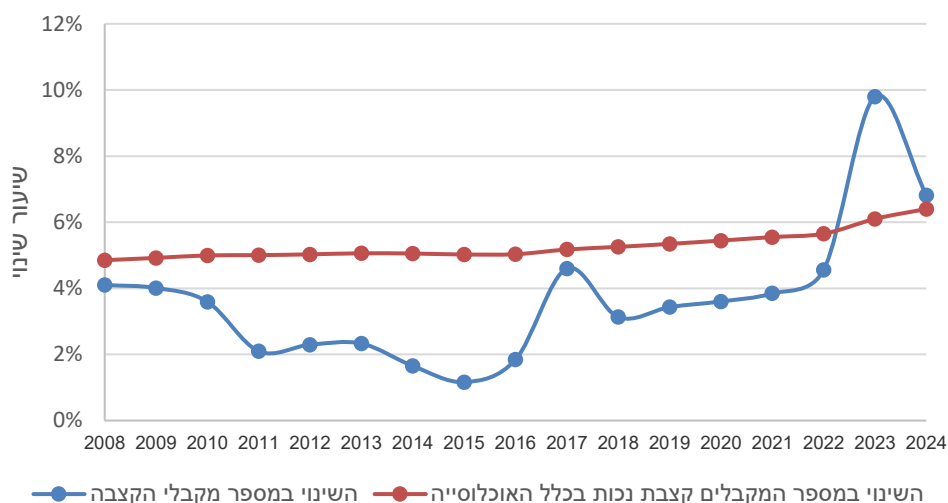
לעומת עקרות הבית, שרק לכ-44.5% מהן נקבע אובדן כושר השתכרות מלא, לכ-78.5% מן הנשים המשתכרות נקבע אובדן מלא, והן זכאיות לקצבה מלאה (לוח 4). הבדלים אלה נובעים ממבחני הזכאות המחמירים יותר לעקרות בית. לאור הגידול בשיעור התעסוקה בכלל ושל נשים בפרט, שיעור עקרות בית הולך וקטן ואילו שיעור המשתכרות הולך וגדל.

יותר משליש מן המקבלים לוקים בבעיה נפשית כליקוי עיקרי¹⁰. סוג הליקוי משתנה לפי קבוצת הגיל: בגיל צעיר בולטים הליקויים המולדים (כגון מוגבלות שכלית התפתחותית לרבות תסמונת דאון, חירשות, וליקוי נפשי לרבות אוטיזם), ובגיל מבוגר – הליקויים המתפתחים עם הגיל (כגון פנימי ואורוגניטלי¹¹) (לוח 5).

¹⁰ הליקוי עם האחוז הרפואי הגבוה ביותר מבין הליקויים. אחוזי הנכות הרפואית בביטוח הלאומי אינם נקבעים על פי מחלות אלא על פי האיברים ותפקודם.

¹¹ פנימי: לרבות מחלות דם, לב, כבד וריאות, סוכרת, אסתמה ומרבית חולי הסרטן. אורוגניטלי: לרבות בעיות בכליות, בדרכי השתן והרבייה ובשלפוחית השתן (שכיח בקרב חולי סרטן הערמונית).

תרשים 2: השינוי במספר המקבלים קצבת נכות וחלקם באוכלוסייה בגיל העבודה (אחוזים), 2024-2008

לוח 4: מקבלי קצבת נכות לפי דרגת אי-כושר ומין (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2024

סך הכל	דרגת אי-כושר (אחוזים)				מספרים מוחלטים	סך הכל מספרים מוחלטים
	75%+	74%	65%	60%		
	79.0	2.5	11.7	6.8	100	סך הכל אחוזים
	82.3	2.0	9.8	5.9	100	גברים
	75.0	3.0	14.0	8.0	100	נשים סך הכל
	78.5	2.5	12.9	6.2	100	משתכרות*
	44.5	7.8	23.6	24.1	100	עקרות בית
	273,828	8,518	40,492	23,735		346,573

* לא כולל מי שיש להן ידוע בציבור

ביטוח נכות כללית

לוח 5: מקבלי קצבת נכות לפי גיל, גיל ממוצע וליקוי עיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים).
דצמבר 2024

גיל ממוצע	גיל פרישה - 55	גיל (אחוזים)				סך הכל		ליקוי עיקרי
		54-45	44-35	34-25	24-18	אחוזים	מספרים מוחלטים	
44.9	105,971	78,926	64,164	59,517	37,995		346,573	סך הכל מספרים מוחלטים
	100	100	100	100	100	100		סך הכל אחוזים
								נפשי
32	0.7	0.4	0.4	1.3	6.3	1.3	4,448	הפרעות נוירו-פסיכיאטריות
42.1	10.7	17.9	21.8	21.7	16.4	16.9	58,513	הפרעות פסיכוטיות
39.6	13.3	19.5	26.1	32.7	38.5	23.2	80,356	הפרעות פסיכו-נוירוטיות
39.7	3.2	6.4	9.3	9.2	10	6.9	23,749	מוגבלות שכלית התפתחותית
51.6	33.6	21.4	13.5	10.2	8.2	20.3	70,301	פנימי
50.7	4.6	4	2.6	1.5	1.1	3.2	10,918	אורוגניטלי
45.8	12.5	11.9	11.5	11.2	10.1	11.7	40,517	נוירולוגי
49.4	12.9	10.8	7.7	6	4.6	9.4	32,515	לוקומוטורי
								חושי
47.3	4.2	3.7	3.3	2.9	2.4	3.5	12,103	ראייה
45.5	2.4	2	2	2.4	2	2.2	7,598	חירשות
49	2	2	1.7	1.1	0.5	1.6	5,555	אחר

כ-42% מן המקבלים קצבת נכות הם נשואים¹² ועשויים להיות זכאים לתוספת בעבור בן/בת זוג, אך רק 55% מהם מקבלים אותה. השאר אינם מקבלים את התוספת בשל הכנסות גבוהות של בן/בת הזוג (מעבודה ושלא מעבודה) או שלהם (שלא מעבודה) (לוח 6). שיעור הנשואים בקרב הנשים והגברים דומה (41%-42% בהתאמה).

¹² לא כולל מי שיש להם ידועה/בציבור.

לוח 6: מקבלי קצבת נכות לפי הרכב התלויים המזכים בתוספת ומצב משפחתי (מספרים מוחלטים ואחוזים). דצמבר 2024

הרכב התלויים המזכים בתוספת						סך הכל		מצב משפחתי
בן זוג + 2 ילדים	בן זוג + ילד	בן זוג	שני ילדים	ילד אחד	ללא תוספת תלויים	מספרים מוחלטים	אחוזים	
52,659	30,475	18,287	9,443	7,018	228,691	346,573		סך הכל מספרים
15.2	8.8	5.3	2.7	2.0	66.0	100		סך הכל אחוזים
נשואים								
42,143	19,407	17,970	7,247	4,369	53,650	41.8	144,786	סך הכל
25,521	11,690	15,039	1,666	1,103	25,155	23.1	80,174	גברים
16,622	7,717	2,931	1,416	1,009	19,022	14.1	48,717	נשים משתכרות
.	.	.	4,165	2,257	9,473	4.6	15,895	עקרות בית
לא נשואים								
10,516	11,068	317	2,196	2,649	175,041	58.2	201,787	סך הכל
3,862	3,780	222	1,294	1,478	99,990	31.9	110,626	גברים
6,654	7,288	95	902	1,171	75,051	26.3	91,161	נשים משתכרות

קצבה לשירותים מיוחדים

תנאי הזכאות

הקצבה לשירותים מיוחדים (להלן שר"מ) משולמת למבוטחים הסובלים ממוגבלות קשה והם זקוקים לעזרה או להשגחה: עזרה בפעולות היומיום לפי מבחן ADL (התלבשות, אכילה, רחצה, טיפול בהפרשות וניידות בתוך הבית), ועזרה במשק הבית לפי מבחן IADL (הכנת מזון, אחזקת בית, נטילת תרופות, סידורים מנהליים וכספיים, קניות מחוץ לבית, הפעלת מכשירים); או השגחה מתמדת למניעת סכנת חיים לעצמם או לאחרים¹³. מי שמאושפזים במוסד שניתנים בו שירותי רפואה, סיעוד או שיקום אינם זכאים לקצבה.

¹³ בדומה לתנאי הזכאות לפי חוק ביטוח סיעוד.

ביטוח נכות כללית

לקצבה עשויים להיות זכאים מי שמתגוררים בארץ והגישו תביעה לפני הגיעם לגיל הפרישה, ומתקיים בהם אחד התנאים האלה:

- הם מקבלים קצבת נכות, שיעור הנכות הרפואית שלהם 40% לפחות (בסעיפי הליקוי המוכרים לשר"מ), והם אינם מקבלים קצבה מיוחדת לנפגעי עבודה או תשלום בעד טיפול אישי או עזרה בבית על-פי חוק אחר.
- הם מטופלים בטיפול אקטיבי במחלות אונקולוגיות ותלויים בעזרת הזולת, או נזקקים לדיאליזה פעמיים בשבוע לפחות, או שהושתל בגופם איבר (כליה, לב, לבלב, ריאה, כבד) או שעברו השתלת מוח עצם עצמונית או מתורם זר.
- הם אינם מקבלים קצבת נכות אך נקבעה להם נכות רפואית בשיעור של 75% לפחות, הכנסתם החודשית מעבודה אינה גבוהה מ-5 פעמים השכר הממוצע (בשנת 2024 62,680 ש"ח), והם אינם מקבלים קצבה מיוחדת לנפגעי עבודה או תשלום בעד טיפול אישי או עזרה בבית על-פי חוק אחר.
- הם עולים חדשים (המחזיקים בתעודת עולה), בשנה הראשונה לעלייתם.
- הם מקבלים גמלת ניידות, שוועדה רפואית קבעה שהם מוגבלים בניידות בשיעור 100%, או שהם מרותקים לכיסא גלגלים או זקוקים לכיסא גלגלים ומשתמשים בו.

בגיל פרישה מקבל שר"מ זכאי לבחור בין קצבת שר"מ לגמלת סיעוד.

גובה הקצבה והתוספות

הקצבה לשירותים מיוחדים מורכבת מקצבת נכות מלאה ליחיד בתוספת גמלה מיוחדת. לקצבה ארבע רמות, הנקבעות בהתאם למידת התלות בעזרת הזולת:

- **תלות נמוכה** (זקוקים לעזרה רבה ברוב פעולות היומיום ברוב שעות היממה) – 50% מקצבה מלאה ליחיד בתוספת גמלה מיוחדת בשיעור 18.48% מקצבה מלאה ליחיד (1,293 ש"ח ו-478 ש"ח בהתאמה, ובסך הכל 1,771 ש"ח בחודש).
- **תלות בינונית** (זקוקים לעזרה רבה בכל הפעולות ברוב שעות היממה) – 112% מקצבה המלאה ליחיד בתוספת גמלה מיוחדת בשיעור 46.57% מקצבה מלאה ליחיד (2,895 ש"ח ו-1,204 ש"ח בהתאמה, ובסך הכל 4,099 ש"ח בחודש).
- **תלות מוחלטת** (תלויים לחלוטין בכל הפעולות בכל שעות היממה) – 188% בתוספת גמלה מיוחדת בשיעור 65.05% מקצב מלאה ליחיד (4,860 ש"ח ו-1,682 ש"ח בהתאמה, ובסך הכל 6,542 ש"ח בחודש).

- **תלות בעזרה רבה במיוחד** (תלויים לחלוטין בכל הפעולות בכל שעות היממה וזקוקים להשגחה מתמדת) – 235% מקצבה מלאה ליחיד בתוספת גמלה מיוחדת בשיעור של 86.58% מקצבה מלאה ליחיד (6,075 ש"ח ו-2,238 ש"ח בהתאמה, ובסך הכל 8,313 ש"ח בחודש).

במקרים האלה משולמת **תוספת לקצבה** :

- **לנכה מונשם**: מי שזקוקים למכונת הנשמה באופן רצוף בכל היממה והם תלויים לחלוטין בעזרת הזולת – תוספת של 379.63% מקצבת נכות מלאה (9,813 ש"ח לחודש, ובסך הכל 16,355 ש"ח בחודש).
- **לתלוי לחלוטין הזקוק לשתי מטפלות** (לפי קביעת רופא המוסד) – תוספת של 6,947 ש"ח ובסך הכל 13,084 ש"ח לחודש. בתנאים האלה: יש לו היתר לשתי מטפלות זרות והוא מעסיק שתי מטפלות זרות (או זרה וישראלית שאינה בת משפחה) במשרה מלאה ואינו מקבל תוספת למונשם (מיולי 2021).
- **לילד בן פחות מ-3** – 1,106 ש"ח (עד שני ילדים) (מ-2022).

מקבלי הקצבה

בדצמבר 2024 קיבלו 89,130 איש קצבה לשירותים מיוחדים (15,205 בהם בפעם הראשונה) – עלייה של 4.8% לעומת דצמבר 2023 (לוח 7). לגידול המתמשך במספר המקבלים (תרשים 3) כמה סיבות: (א) הטיפול הרפואי לחולים קשים השתפר, ולכן תוחלת החיים שלהם עלתה וגדל מספרם של המוגדרים תלויים לחלוטין. (ב) יושמה המלצת ועדת בן יהודה לבדיקת מבחני הזכאות לשירותים מיוחדים (מ-2015), ונוסף מבחן ה-IADL למבחני הזכאות (מ-2014). אלה היטיבו בעיקר עם העיוורים ועם הסובלים מבעיות נפשיות. (ג) תחילת תשלום הקצבה הוקדמה ליום ה-91 להופעת הליקוי (ובלבד שהתביעה הוגשה בתוך 15 חודשים לכל המאוחר). לנכים קשים שנקבעה להם נכות רפואית בשיעור 75% ויותר והם תלויים בעזרת הזולת שישה חודשים לפחות, הקצבה משולמת מהיום ה-31. (ד) הורדת הסף לזכאות לקצבה למקבלי קצבת נכות כללית (חוץ מלעקרות בית) מ-60% ל-40% נכות רפואית (מ-2022). (ה) מבוטחים הזכאים לקצבות נכות ושר"מ מהיום ה-31 יקבלו את שתי הקצבות מהיום ה-31 (מ-2022).

שיעור ההוצאה גדל בקצב גבוה יותר ממספר המקבלים, כלומר הקצבה הממוצעת למקבל עולה עם הזמן (תרשים 3).

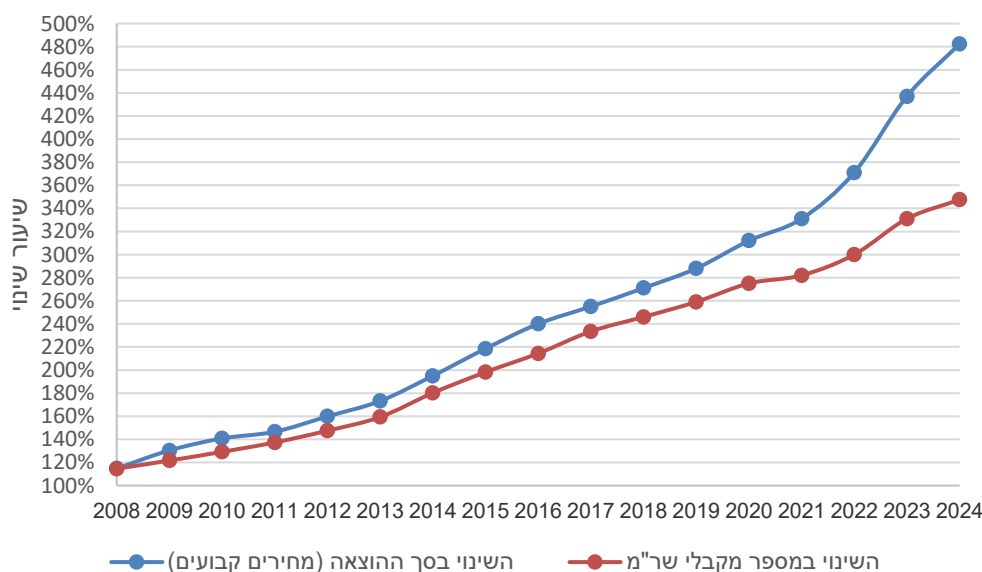
בדיקה של מספר מקבלי הקצבה לאורך זמן מראה כי לאחר שב-2014 גדל מספרם הממוצע בשל הוספת מבחן ה-IADL, בשנים שלאחר מכן התמתן הגידול, וב-2021 היה 3% לעומת 2020, אך ב-2022 עלה ב-6.4%, ב-2023 עלה עלייה ניכרת ל-11% וב-2024 התמתן הגידול ל-4.8%. במקביל בשנת 2024 התמתן שיעור הגידול בהוצאה לקצבה (במחירים קבועים) ועלה ב-7% וההוצאה בכלל הוצאות הענף גם התמתנה ועלתה ב-11%.

ביטוח נכות כללית

רוב הזכאים לקצבת שר"מ מקבלים עוד גמלה אחת לפחות: כ-72% קיבלו גם קצבת נכות (מקבלי שר"מ רגיל) ועוד כ-25% היו זכאים גם לקצבת אזרח ותיק (מקבלי שר"מ בגיל פרישה) (לוחות 2 ו-7). שיעורם הגבוה של אנשים בגיל פרישה בקרב כלל מקבלי הקצבה הוא תוצאה של הירידה המתמשכת בשיעורי התמותה בישראל¹⁴ והעדפתם של אנשים להוסיף ולקבל בגיל הפרישה קצבת שר"מ ולא גמלת סיעוד.

מבחינת הליקויים, מקבלי שר"מ סובלים יותר מבעיות נוירולוגיות ופנימיות ופחות מבעיות נפשיות או ממוגבלות שכלית התפתחותית, המאפיינות את מקבלי קצבת נכות (לוחות 5 ו-7), בין היתר משום שהמבחנים לקביעת אחוזי הנכות הרפואית מתמקדים בקשיים הפיזיים בפעולות היומיום ובמידת העזרה הדרושה במשק הבית. בקרב מקבלי השר"מ המיוחד¹⁵, שכוחות יותר הבעיות הפנימיות או האורוגניטליות לעומת שתי הקבוצות האחרות (שר"מ רגיל ושר"מ קשישים), ופחות בעיות נוירולוגיות או בעיות נפשיות.

תרשים 3: השינוי המצטבר במספר המקבלים קצבת שר"מ ובסך ההוצאה לקצבה (אחוזים), 2008-2024

¹⁴ משרד הבריאות (2014). סיבות המוות המובילות בישראל 2000-2011.

¹⁵ מי שאינם זכאים לקצבת נכות כללית בשל הכנסות גבוהות.

לוח 7: מקבלי קצבת שר"מ לפי סוג הקצבה והליקוי העיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים). דצמבר 2024

סוג הקצבה (אחוזים)			סך הכל		ליקוי עיקרי
גיל פרישה	מיוחד	רגיל	אחוזים	מספרים מוחלטים	
22,679	4,091	62,360		89,130	סך הכל מספרים מוחלטים
100	100	100	100		סך הכל אחוזים
8.2	1.1	12.4	10.8	9,614	נפשי
1.4	0.5	10.9	8.0	7,147	פיגור שכלי
27.9	55.2	21.7	24.8	22,104	פנימי
5.8	8.0	5.4	5.6	4,973	אורוגניטלי
30.7	16.1	26.7	27.3	24,307	נירולוגי
10.9	8.5	9.3	9.7	8,612	לוקומוטורי
13.3	10.2	12.4	12.5	11,167	חושי
0.06	0.1	0.12	0.10	91	פיברומיאלגיה
1.9	0.2	1.1	1.3	1,115	אחר

כ-2% ממקבלי השר"מ זכאים לקצבה בשל מצב רפואי מיוחד¹⁶ (לוח 8). בקרב התלויים לחלוטין בזולת בהשוואה לעילות האחרות בולט השיעור הגבוה של הצעירים, בין היתר בגלל ריבוי הסובלים מבעיות נירולוגיות.

¹⁶ טיפול אקטיבי, דיאליזה או השתלה.

ביטוח נכות כללית

לוח 8: מקבלי קצבת שר"מ לפי גיל ועילת הזכאות (מספרים מוחלטים ואחוזים).
דצמבר 2024

עילת הזכאות	סך הכל		גיל (אחוזים)					
	מספרים מוחלטים	אחוזים	24-18	34-25	44-35	54-45	64-55	65 ויותר
סך הכל מספרים מוחלטים	89,130		7,800	9,490	9,817	14,901	24,717	22,405
סך הכל אחוזים	100		8.8	10.6	11	16.7	27.7	25.2
עוברים טיפול אקטיבי	1,110	100	0.4	3.0	10	31.2	40.8	14.7
זקוקים לדיאליזה	372	100	0.8	7.0	13.4	29.3	31.7	17.7
עברו השתלה	12	100	8.3	.	33.3	16.7	16.7	25.0
זקוקים לעזרה ברוב פעולות היומיום	59,087	100	8.1	10.0	11.0	17.8	30.3	22.8
זקוקים לעזרה בכל פעולות היומיום	15,234	100	5.4	8.7	10.3	15.5	26.1	34.0
תלויים לחלוטין בזולת	13,315	100	16.2	16.7	12.0	11.6	17.0	26.5

לוח 9: מקבלי קצבת שר"מ לפי דרגת הנכות הרפואית, המצב המשפחתי והעסקת עובדת זרה (מספרים מוחלטים ואחוזים). דצמבר 2024

מצב משפחתי/ העסקת עובדת זרה	סך הכל		דרגת הנכות הרפואית (אחוזים)				
	מספרים מוחלטים	אחוזים	59%-40%	69%-60%	79%-70%	89%-80%	100%-90%
סך הכל מספרים מוחלטים	89,130		5,600	12,994	12,614	13,453	44,469
סך הכל אחוזים	100		6.3	14.6	14.2	15.1	49.9
נשואים							
סך הכל	43,664	100	4.8	12.0	13.1	16.4	53.7
מעסיקים עובדת זרה	1,812	100	.	5.2	9.3	18.9	66.6
ללא עובדת זרה	41,852	100	5	12.3	13.3	16.3	53.2
לא נשואים							
סך הכל	45,466	100	7.7	17.1	15.1	13.9	46.2
מעסיקים עובדת זרה	3,344	100	0.7	7.5	8.6	14.5	68.7
ללא עובדת זרה	42,122	100	8.3	17.8	15.7	13.8	44.5

מצבם הרפואי של המקבלים שר"מ חמור ממצבם של כלל המקבלים קצבת נכות כללית: לכ-50% בהם נכות רפואית 90% או יותר (לוח 9), לעומת כ-14% ממקבלי נכות כללית. למרות זאת, רק כ-6% בהם מעסיקים מטפלת זרה (לוח 9).

גמלה לילד נכה

גמלה לילד נכה נועדה לסייע למשפחה המטפלת בילד עם צרכים מיוחדים בהוצאות הכרוכות בטיפול האישי והסיעודי בו או בכל טיפול אחר שנועד לשפר את תפקודו, ולעודד אותה לטפל בילד בבית ובקהילה.

קביעת הזכאות לגמלה

בשלב הראשון נבדקים התנאים המקדימים לזכאות: הילד (כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי, לרבות ילדים חורגים ומאומצים) בן פחות מ-18; אחד מהוריו לפחות מבוטח בביטוח הלאומי (או היה מבוטח ונפטר בהיותו תושב ישראל).

בשלב השני הילד נבדק בידי רופא/ה מומחה/ית ברפואת ילדים מטעם הביטוח הלאומי ואם מתקיים בו אחד מהתנאים שלהלן, יהיה זכאי לגמלה:

- **תלוי בעזרת הזולת** – ילד שבגלל מחלה, תסמונת, תאונה או מום מלידה הוא תלוי בעזרת הזולת בביצוע פעולות היומיום באופן חריג מהמקובל בקרב בני גילו (התלבשות, אכילה, רחצה, היגיינה אישית וניידות בבית). הזכאות מגיל 3.
- **הוא זקוק לנוכחות מתמדת או להשגחה קבועה** – עקב ליקוי רפואי חמור, מחלה כרונית קשה, הפרעת התנהגות חמורה או מוגבלות שכלית התפתחותית, כדי למנוע סכנת חיים לעצמו או לאחרים. הזכאות מגיל 90 יום.
- **הוא סובל מליקוי מיוחד הקבוע בתקנות** – עיכוב בהתפתחות, קשיי תקשורת, ירידה בשמיעה, ליקוי ראייה, אוטיזם, פסיכוזה או תסמונת דאון. הזכאות מיום הלידה.
- **הוא זקוק לטיפול רפואי מיוחד**: ילד שבגלל מחלה כרונית זקוק לטיפול רפואי מיוחד (כמפורט בחוק).

מעט לעת נקבעים שינויים בחוק המובילים להגדלת מספר הזכאים ולהגדלת הקצבה החודשית הניתנת להם. הבולטים שבהם: הרחבת העילות המזכות בגמלה (בעקבות ועדת אור-נוי); האחדת התוספת לדמי מחיה ועזרה בלימודים ל-20% מגובה הגמלה המלאה ותשלומה לכלל המקבלים; הגדלת שיעור הגמלה המשולמת לילדים התלויים לחלוטין בעזרת הזולת וסיבות אחרות. הזכאות מגיל 90 יום.

ביטוח נכות כללית

גובה הגמלה

בשונה מקצבת נכות, ששיעורה משתנה למשל על-פי דרגת האי-כושר או הרכב התלויים במקבל הגמלה, בגמלה לילד נכה השיעורים אחידים בכל עילת זכאות. מ-2022 לגמלה חמש רמות בסיסיות – 50%, 100%, 112%, 188% ו-235% מקצבה מלאה ליחיד בנכות, בתוספת גמלה מיוחדת (עד שנת 2021 היו רק שלוש הרמות הראשונות). ילד המתקיימות בו יותר מעילת זכאות אחת יהיה זכאי לגמלה אחת, הגבוהה בהן. ב-2024 היה סכום הגמלה בשיעור 100% 2,585 ש"ח, והגמלה המיוחדת – 894 ש"ח. לנכה מונשם (ראו לעיל **קצבה לשירותים מיוחדים**) משולמת תוספת בשיעור 379.63% מקצבה מלאה ליחיד – 9,813 ש"ח.

משפחה שבה שני ילדים או יותר המקבלים גמלה לילד נכה או משפחה שבה שני ילדים עם צרכים מיוחדים שלאחד מהם לא משולמת גמלה בפועל (משום שמלאו לו 18 שנה), זכאיות לתוספת של 50% משיעור הגמלה לכל ילד בעבור כל אחד מהילדים.

ילדים שמלאו להם 18 ועשויים להיות זכאים לקצבת נכות או לשר"מ, הביטוח הלאומי יוזם בעבורם תביעה לגמלאות אלה. אם הגמלה לילד נכה גבוהה מקצבת הנכות, היא מוסיפה להיות משולמת עוד שלושה חודשים לאחר גיל 18.

מקבלי הגמלה

בדצמבר 2024 קיבלו 153,525 ילדים גמלה לילד נכה – עלייה של כ-16% לעומת דצמבר 2023. מ-2010 מספר המקבלים עולה בהתמדה בשיעור הגבוה מהגידול במספר הילדים בישראל (תרשים 4) מהסיבות האלה: (א) יישום מסקנות ועדת אור-נוי; (ב) החזרת ההשגחה הקבועה כעילה לקצבה ב-2012; (ג) גידול מתמשך במספר הילדים המאובחנים על הרצף האוטיסטי; (ד) הוספת עילות זכאות נוספות והקלה בתנאי הזכאות (כגון סיוע בתקשורת או אלרגיות מסכנות חיים).

בדומה להתפלגות כלל הילדים עם הצרכים המיוחדים בישראל¹⁷, כ-2/3 ממקבלי הגמלה הם בנים (לוח 11), בעיקר בגלל השכיחות הגבוהה של אוטיזם אצל בנים לעומת בנות. גיל הזכאים העיקרי הוא 6-13¹⁸ בשל העומס המוטל על ההורים בהשוואה למקובל בקבוצת הגיל, והמושפע גם מגיל המינימום הקבוע בתקנות בחלק מהעילות. כ-39% מן הילדים היו זכאים לקצבה בשל אוטיזם וכ-31% היו זקוקים להשגחה או לנוכחות קבועה למניעת סכנת חיים לעצמם או לאחרים (לוח 10).

בדצמבר 2024 קיבלו 23,679 משפחות גמלה בעבור יותר מילד אחד (סך הכל 45,607 ילדים); לכ-2,836 בהן היו לפחות שלושה ילדים עם צרכים מיוחדים.

¹⁷ נאון ואחרים (2000). **ילדים עם צרכים מיוחדים: הערכת צרכים וכיסויים על ידי השירותים**. גוינט-מכון ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי.

¹⁸ המוגבלות אצל ילדים מחריפה עם הגיל והופכת לבולטת.

לוח 10: מקבלי גמלה לילד נכה לפי עילת הזכאות, דצמבר 2024

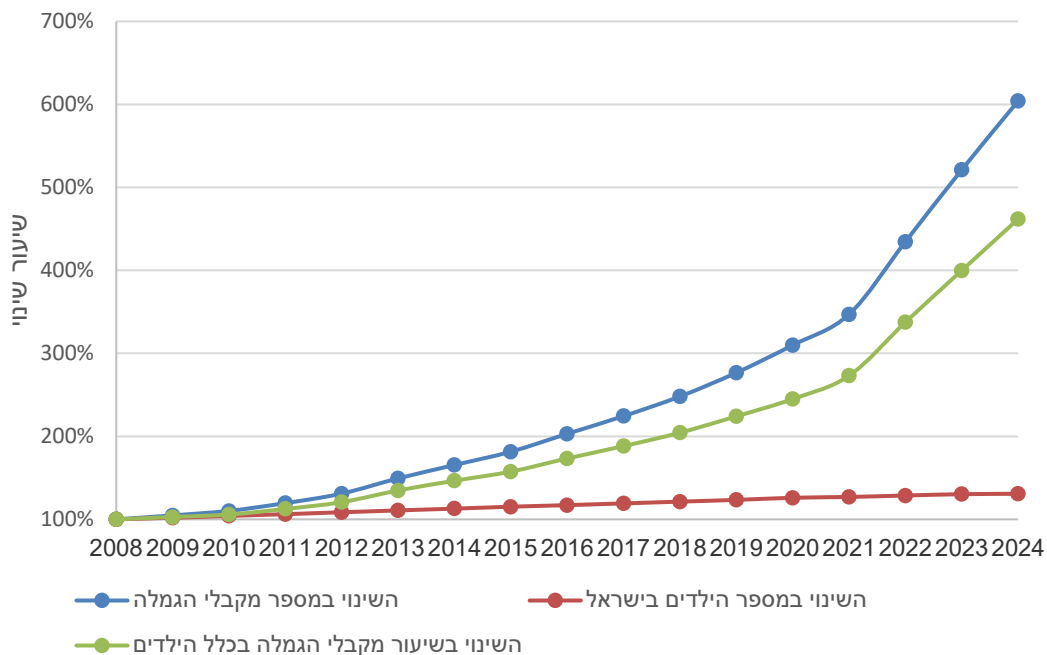
מספר המקבלים	עילת הזכאות	מספר המקבלים	עילת הזכאות
1,233	לקות ראייה	153,525	סך הכל
49	מחלה משנית כתוצאה מטיפול אימונוסופרסיבי	60,195	אוטיזם*
46	מחלה משנית כתוצאה מטיפול בקרינה מייננת	21	אורטרוסטמיה
32	מצב פסיכיאטרי	3,704	בדיקות דם פעמיים ביום לפחות
8,914	סיוע בתקשורת	51	בדיקות דם שלא ניתן לבצע בבית
246	עיכוב התפתחותי	15	גי'ונוסטומיה
530	עירוי אחת לחודש לפחות	236	גסטרוסטומיה
550	פסיכוזה	105	דחף בלתי נשלט לאכילה
17	ציסטוסטומיה	פחות מ-10	דיאליזה
268	צנתור שלפוחית שתן פעמיים ביום לפחות	פחות מ-10	דלקות כרוניות קשות בעצמות
38	קולוסטומיה	190	האכלה ממושכת
פחות מ-10	קרינה מייננת	16	הזנה תוך ורידית
247	שברים פתולוגיים	68	היעדר גף אחד
7,095	שילוב טיפולים**	67	היעדר של 2 גפיים
44	שלוש עילות זכאות של 100%	42,254	השגחה חלקית
25	שלוש עילות זכאות של 50%	6,039	השגחה מלאה
2,574	שתי עילות זכאות של 100%	30	זונדה טיפית
1,670	תלות במידה רבה בזולת	239	חוסר תפקוד מלא בשני גפיים
179	תלות במידה רבה מאוד בזולת	144	חוסר תפקוד מלא של גף אחד
7,907	תלות לחלוטין בזולת	74	טיפול אימונוסופרסיבי לאחר השתלה
347	תלות לחלוטין במידה רבה במיוחד בזולת	22	טיפול בחמצן
1,006	תסמונת דאון	251	טיפול ציטוטוקסי
649	תסמונת נדירה	143	טיפול רפואי קשה
1,441	תפקוד לקוי בשני גפיים	35	טרכאוסטומיה
		4,117	ליקוי שמיעה 45 דציבל ומעלה
		388	ליקוי שמיעה בין 40 ל-44 דציבל

* כולל PDD

** כולל: ארבעה סעיפים משתי מחלות, שלושה טיפולים כולל השגחה, שלושה טיפולים לא כולל השגחה, שלושה סעיפים כולל נוכחות ושלושה סעיפים כולל אשפוז

ביטוח נכות כללית

תרשים 4: השינוי במספר המקבלים גמלה לילד נכה ובכלל אוכלוסיית הילדים (אחוזים), 2008-2024 (דצמבר)

ל-0.34% מהילדים היתה מטפלת עובדת זרה בביתם ו-80% בהם היו תלויים לחלוטין בזולת בכל פעולות היומיום (לפי שיעור הגמלה – 188% ו-235%) (לוח 12). מספרם של הילדים עם מטפלת ירד ב-2024 – 525 לעומת 588 ב-2023. בקרב מעסיקים מטפלת זרה שיעור הילדים שמשולמת בעבורם גמלה מוגדלת (25%) נמוך מאלו שאינם מעסיקים (30%). אין נתונים על מעסיקים של מטפלות ישראליות.

לוח 11: מקבלי גמלה לילד נכה לפי גיל, מין וקבוצת הזכאות (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2024

גיל (אחוזים)					סך הכל		קבוצת זכאות
17-14	13-10	9-6	5-3	עד 3	אחוזים	מספרים מוחלטים	
28,647	32,009	43,847	35,183	13,839		153,525	סך הכל מספרים מוחלטים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		סך הכל אחוזים
62.9	68.5	68.7	66.5	58.9	66.2	101,614	בנים
5.6	5.5	4.2	2.3	1.6	4.1	6,265	סך הכל תלויים בעזרת הזולת
16.4	17.5	19.0	18.7	34.4	19.5	29,940	זקוקים לנוכחות/השגחה קבועה עם ליקוי מיוחד
32.1	38.7	41.1	40.6	10.7	36.0	55,335	זקוקים לטיפול רפואי מיוחד
6.0	4.4	2.5	3.4	5.6	4.0	6,193	
2.9	2.1	1.5	1.3	5.2	2.4	3,751	
37.1	31.5	31.3	33.5	41.1	33.8	51,911	בנות
3.8	3.0	2.4	1.6	1.3	2.5	3,838	סך הכל תלויים בעזרת הזולת
12.9	8.8	9.9	11.6	24.5	12.0	18,347	זקוקות לנוכחות/השגחה קבועה עם ליקוי מיוחד
12.0	13.8	15.5	16.8	5.7	13.9	21,337	זקוקות לטיפול רפואי מיוחד
5.5	3.7	2.0	2.1	4.2	3.2	4,948	
2.9	2.1	1.5	1.3	5.2	2.2	3,343	

לוח 12: מקבלי גמלה לילד נכה (לרבות מוגדלת) לפי שיעור הגמלה הבסיסי והעסקת עובדת זרה (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2024

שיעור הגמלה הבסיסי (אחוזים)					סך הכל		העסקת עובדת זרה
235%	188%	112%	100%	50%	אחוזים	מספרים מוחלטים	
3,281	7,361	5,123	80,359	57,401		153,525	סך הכל מספרים מוחלטים
2.1	4.8	3.3	52.3	37.4	100.0		סך הכל אחוזים
40.6	39.8	2.7	15.0	1.9	100	525	מעסיקים עובדת זרה
30.8	42.3	3.8	21.5	1.5	100	130	סך הכל מהם: מקבלים גמלה מוגדלת למשפחות ילדים נכים
2.0	4.7	3.3	52.5	37.5	100	153,000	לא מעסיקים עובדת זרה
1.2	4.1	3.0	57.7	34	100	45,477	סך הכל מהם: מקבלים גמלה מוגדלת למשפחות ילדים נכים

גמלה למוגבלים בניידות

תנאי הזכאות

במסגרת גמלת ניידות ניתנים תשלומים והטבות למוגבלים בניידות בשל ליקויים ברגליים¹⁹. לגמלה זכאים תושבי ישראל מגיל 3 שוועדה רפואית של משרד הבריאות קבעה שהם מוגבלים בניידות בשיעור של 40% לפחות לצמיתות (לבעלי רשיון נהיגה בתוקף) או 60% ויותר לצמיתות (לחסרי רשיון נהיגה). את התביעה אפשר להגיש עד גיל 67, אך היא מוסיפה להיות משולמת גם לאחר מכן. גמלת הניידות ממומנת מכספי אוצר המדינה על-פי הסכם שנחתם בין משרד האוצר לבין המוסד לביטוח לאומי.

מי שהוא אחד מאלה אינו זכאי להטבות (ראו להלן), ועליו לבחור בגמלה אחת (שר"מ או ניידות, ילד נכה או ניידות): (א) הוא מקבל שר"מ בשיעור נמוך מ-100% ולא נקבעו לו 100% מוגבלות בניידות או שאינו זקוק לכיסא גלגלים ואינו משתמש בו; (ב) הוא מקבל גמלה לילד נכה ולא מלאו לו 3 שנים או שמלאו לו 3 שנים ונקבעה לו מוגבלות בניידות שאינה גבוהה מ-80%, או שאינו זקוק לכיסא גלגלים ואינו משתמש בו.

משפחה שבה שני ילדים או יותר, שלכל אחד מהם נקבעו 80% לפחות מוגבלות בניידות או שנקבע שאין הם מסוגלים ללכת בכוחות עצמם, והם מתגוררים באותה דירה, עשויה להיות זכאית הן לגמלה לילד נכה והן להטבות לפי הסכם הניידות, גם אם עדיין לא מלאו לילדים שלוש שנים.

תשלומים והטבות

- קצבה חודשית:** משולמת לבעלי רכב להשתתפות בהוצאות השימוש בו (דלק, ביטוח, אביזרים, תיקונים (שירותים ואמצעי מיגון) או לחסרי רכב להוצאות הניידות, כאשר המרחק מהבית למקום העבודה וחזרה הוא 40 ק"מ לפחות. לגמלה מלאה עם תוספת זכאי עובד המשתכר 25% לפחות מהשכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי או מי שנקבעו לו 80% ויותר מוגבלות בניידות והוא זכאי לרכב המתאים לאביזרים מיוחדים). מי שאינו משתכר זכאי ל-50% מהגמלה המלאה.
- הלוואה עומדת:** ניתנת לקונה רכב חדש למימון מלא או חלקי של המיסים החלים על הרכב. סכום ההלוואה יהיה כסכום המיסים החלים על הרכב הקובע (כהגדרתו בחוק) ועל-פי רמת המוגבלות, ולא יותר מסכום המיסים החלים על הרכב הנרכש. ההלוואה ניתנת לבעל רשיון נהיגה אם חלפו 42 חודשים ממועד קבלת ההלוואה הקודמת, ללא רשיון נהיגה – אם חלפו 48 חודשים, ולבעל רכב לאביזרים מיוחדים אם חלפו 60 חודשים. במקרה של רכב שנגנב או ניזוק כליל בתאונה או שעקב החמרה במצב הרפואי המכון הרפואי אישר שצריך להחליפו, אפשר לקבל הלוואה עומדת חדשה.

מינואר 2022 הושוה שיעור ההלוואה העומדת למוגבל בניידות ללא רשיון נהיגה בר תוקף למי שברשותו רשיון נהיגה בר תוקף. ההלוואה מוחזרת למוסד לביטוח לאומי בכפוף לכללים שנקבעו.

¹⁹ על-פי רשימת הליקויים המופיעה בתוספת א' להסכם הניידות.

- **סיוע ברכישת הרכב הראשון (קרן הלוואות):** ניתן למי שהוועדה הרפואית קבעה שהוא זקוק לכיסא גלגלים ומשתמש בו והמכון הרפואי לבטיחות בדרכים קבע שדרוש לו רכב שאפשר להיכנס לתוכו או לנהוג בו בכיסא גלגלים (**רכב לאביזרים מיוחדים**); או למוגבל בניידות בשיעור 90% לפחות, עם רשיון נהיגה, שלומד או עובד או נמצא בשיקום. הסיוע ניתן מקרן הלוואות, שיעורו 80% מערך הרכב ללא מיסים ובתום חמש שנים הוא הופך למענק.
- **הלוואה לרכישה ולהתקנה של אביזרים ברכב:** ניתנת לאדם הזקוק לכיסא גלגלים ומשתמש בו, שהמכון הרפואי לבטיחות בדרכים קבע שדרוש לו רכב לאביזרים מיוחדים. גובה ההלוואה 95% מערך האביזרים ומעלות התקנתם, לרבות המיסים החלים עליהם, ובעבור אביזרים חדשים בלבד. במקרה של רכב עם מתקן הרמה ניתן גם סיוע לרכישת המתקן.
- **החזר הוצאות לרכישה ולהתקנה של אביזרים ברכב פרטי:** ניתן כנגד אביזרים שהותקנו לבעל רשיון נהיגה בתוקף שהמכון לבטיחות בדרכים קבע שדרושים לו אביזרים נוספים לצורך הנהיגה, לבטיחות הנסיעה ולשימוש ברכב.

מקבלי גמלת ניידות

בדצמבר 2023 קיבלו 52,234 איש (בוגרים וילדים) תשלומים והטבות – גידול של 2.8% לעומת דצמבר 2023. כ-64% בהם (29,958) קיבלו גמלה נוספת מענף נכות (לוחות 2 ו-3), ו-5.8% (3,043) נוספים היו זכאים לקצבת נכות מענף נפגעי עבודה. מי שאינם מקבלים גמלה נוספת הם ככל הנראה בעלי שכר גבוה או שלא מתקיימים בהם התנאים לקבלת יותר מקצבה אחת והם נאלצים לבחור בין ניידות לגמלאות האחרות. כ-61% ממקבלי גמלת ניידות הם גברים, אך שיעור הנשים שמוגבלותן גבוהה ביותר (90%-100%) גדול משיעור הגברים – כ-33% לעומת 29% בהתאמה.

היקף התשלומים וההטבות תלוי בבעלות על רכב, בגודל הרכב (המסווג לפי נפח המנוע) ובמידת עצמאותו של האדם (נוהג בעצמו או לא). כ-76% זכאים לגמלה כבעלי רכב ולכ-40% בהם רכב קטן (נפח מנוע של עד 1300 סמ"ק) (לוח 13).

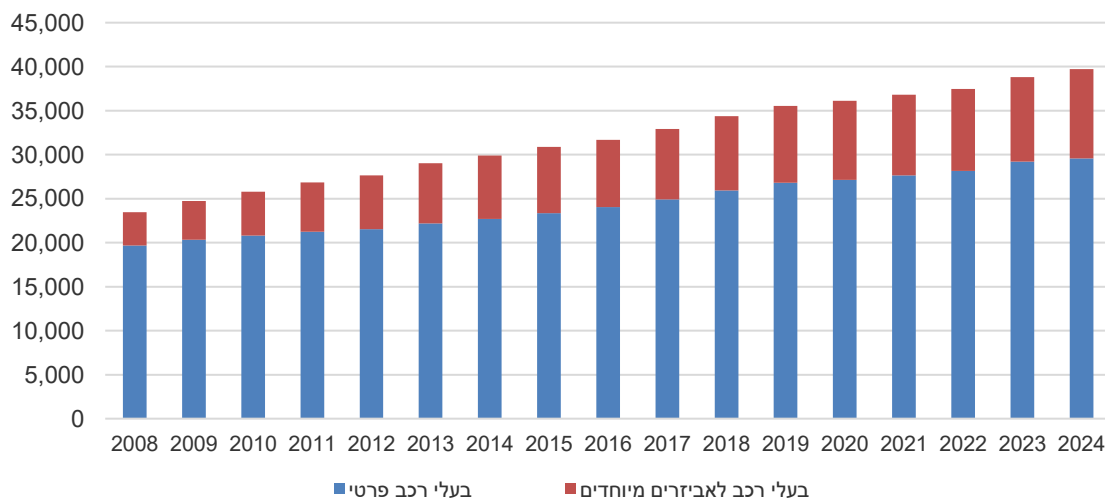
כ-69% מאלה שבבעלותם רכב נוהגים בעצמם. חריגים הם בעלי רכב ואן, שרובם אינם נוהגים בעצמם, כנראה בגלל מצבם הרפואי הקשה ותלותם בכיסא גלגלים. ככל שהתלות בכיסא הגלגלים גדולה יותר, שיעור המוגבלות גבוה יותר והרכב יהיה גדול יותר (כדי שהכיסא יוכל להיכנס לרכב). אצל כ-89% מהמרותקים לכיסא גלגלים ועוד כ-39% מהזקוקים לו ומשתמשים בו (היכולים לעבור מהכיסא לרכב) שיעור המוגבלות גבוה מ-90% (לוח 14).

ביטוח נכות כללית

לוח 13: מקבלי גמלת ניידות לפי נהיגה, בעלות על רכב וגודל הרכב (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2024

נהיגה (אחוזים)		סך הכל		בעלות על רכב / נפח מנוע
לא נוהג	נוהג בעצמו	אחוזים	מספרים מוחלטים	
24,732	27,502		52,234	סך הכל מספרים מוחלטים
47.3	52.7	100		סך הכל אחוזים
				בעלי רכב
18.9	81.1	100	15,765	1,300 סמ"ק
13.5	86.5	100	12,226	1,800 סמ"ק
17.9	82.1	100	1,290	2,000 סמ"ק
5.1	94.9	100	276	2,500 סמ"ק
72.2	27.8	100	10,160	ואן
100	.	100	12,517	חסרי רכב

תרשים 5: בעלי רכב לאביזרים מיוחדים, 2008-2024

לוח 14: מקבלי גמלת ניידות לפי דרגת המוגבלות. מין ותלות בכיסא גלגלים (מספרים מוחלטים ואחוזים). דצמבר 2024

דרגת מוגבלות (אחוזים)						סך הכל		תלות בכיסא גלגלים
100%-90%	89%-80%	79%-70%	69%-60%	59%-50%	49%-40%	מספרים מוחלטים	אחוזים	
15,903	13,492	7,526	5,245	4,409	5,659	52,234		סך הכל מספרים מוחלטים
30.5	25.8	14.4	10.0	8.4	10.8	100		סך הכל אחוזים
								גברים
29.0	25.8	13.7	10.2	8.6	12.8	100	31,800	סך הכל
88.2	11.2	0.3	0.2	0.0	0.1	100	5,243	מרותקים
37.7	37.8	7.2	9.6	2.7	4.9	100	10,304	זקוקים ומשתמשים
4.3	23.0	22.1	13.8	15.0	21.8	100	16,253	ללא כיסא גלגלים
								נשים
32.8	25.8	15.6	9.8	8.3	7.8	100	20,434	סך הכל
89.4	9.8	0.3	0.2	0.2	0.2	100	3,817	מרותקות
39.9	36.0	7.8	9.2	3.4	3.7	100	7,149	זקוקות ומשתמשות
4.6	24.6	27.6	14.0	15.2	14.0	100	9,468	ללא כיסא גלגלים

לאחר שנים (מ-2008) שבהן ירד שיעור הזכאים שבבעלותם רכב פרטי ועלה שיעורם של המחזיקים ברכב לאביזרים מיוחדים, בין היתר בגלל היקף ההטבות לבעלי רכב כזה, ניכרת בשנים האחרונות מגמת התייצבות וכיום שיעורם של בעלי הרכב לאביזרים מיוחדים הוא כ-26% (תרשים 5). עם זאת מספר כלל המקבלים מוסיף לעלות כמו גם ההוצאה בענף ניידות.

41% ממקבלי הגמלה אינם בגיל העבודה – כ-11% ילדים וכ-30% קשישים. רוב המקבלים (67%) סובלים משיתוק בגפיים התחתונות (לוח 15). ככל שהגיל צעיר יותר, שיעור המשותקים גבוה יותר ושיעור הסובלים מליקויים אחרים נמוך יותר, משום שמבוגרים סובלים גם ממוגבלויות המחמירות עם הגיל ואילו ילדים סובלים בדרך כלל מליקויים מולדים.

ביטוח נכות כללית

לוח 15: מקבלי גמלת ניידות לפי גיל וליקוי עיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים).
דצמבר 2024

67 ויותר	גיל (אחוזים)						סך הכל		ליקוי עיקרי
	66-60	59-50	49-40	39-30	29-18	17-3	מספרים מוחלטים	אחוזים	
15,527	8,535	7,820	5,485	4,389	4,704	5,774	52,234		סך הכל מספרים מוחלטים
100	100	100	100	100	100	100	100		סך הכל אחוזים
53.2	55.2	62.1	71.7	77.5	88.6	94.7	66.6	34,799	שיתוק בגפיים התחתונות
27.0	24.0	17.7	12.6	8.9	3.9	1.7	17.2	8,978	הגבלת תנועת המפרקים
7.4	7.7	4.2	1.6	0.5	0.1	0.0	4.3	2,255	אי ספיקה בעורקים
3.9	6.2	6.6	5.3	4.0	2.4	0.9	4.4	2,279	קטיעות
2.9	2.8	4.1	3.6	2.8	1.4	0.8	2.8	1,444	נקיעות
2.1	1.2	1.6	1.2	1.0	0.5	0.4	1.3	699	מפרקים מדומים
2.6	2.0	2.3	1.7	1.5	1.0	0.5	1.9	992	קשיונות
0.9	0.9	1.4	2.3	3.8	2.2	1.0	1.5	788	אחר

פיצוי לנפגעי גזת

גזת (Tinea Capitis) היא מחלת עור פטרייתית הגורמת בדרך כלל לכתמים ולגירויים בעור. כיום מטפלים בחולים בה באמצעות גלולות או משחות, אך עד 1959 לא היתה לה תרופה יעילה והטיפול בה נעשה באמצעות הקרנות רנטגן, שתופעות הלוואי שלהן התבררו כחמורות. על-פי חוק הפיצויים לנפגעי גזת מ-1994, זכאים לפיצוי מי שטופלו בשנים 1946-1960 באמצעות הקרנות בידי המדינה, הסוכנות היהודית, קופות החולים או ההסתדרות הרפואית הדסה. הפיצויים ממומנים מאוצר המדינה ומשולמים בידי המוסד לביטוח לאומי.

לגמלה זכאי תושב ישראל שחלה בגזת ושיעור נכותו הרפואית 5% ויותר, ושוועדת מומחים קבעה שבעקבות הטיפול בהקרנה הוא סובל מאחד מאלה: סרטן לסוגיו באזור הראש והצוואר, סרטן הדם, גידולים שפירים במוח או חוסר בשיער באזורי הצלקות בעור הקרקפת. הזכאות לפיצוי אינה גורעת מהזכויות לגמלאות אחרות מביטוח לאומי ואינה תלויה בגילו של הזכאי.

גובה הפיצוי

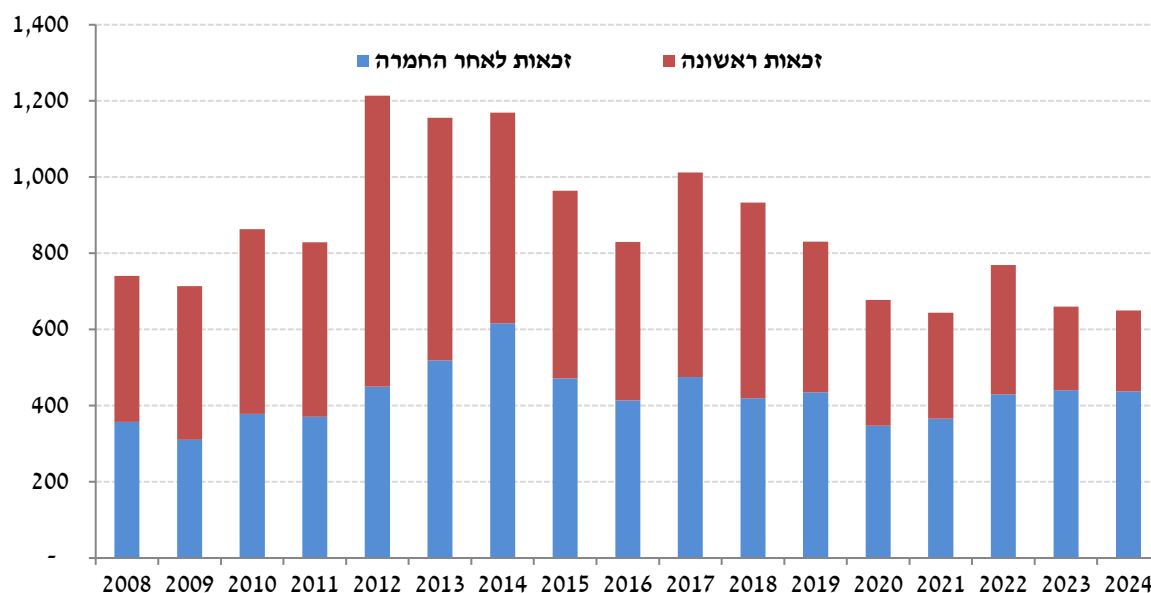
- **קצבה חודשית:** משולמת למי שנקבעו לו 40% נכות רפואית ויותר. שיעורה 25.9% מהשכר הממוצע על-פי חוק הביטוח הלאומי מוכפל באחוזי הנכות הרפואית (ב-2024 לדרגת נכות 100% – 3,247 ש"ח).

- **פיצוי חד-פעמי**: משולם לחולה עם 75% נכות רפואית לפחות (208,872 ש"ח), ולחולה עם 40%-74% נכות רפואית משולם מחצית הסכום (104,435 ש"ח).
- **מענק מחליף קצבה**: תשלום חד-פעמי לחולה עם 5%-39% נכות רפואית. מחושב כאחוז מסכום הקצבה המלאה (בהתאם לאחוזי הנכות הרפואית שנקבעו), מוכפל ב-70.
- **מענק לשאירים**: משולם לבן/בת זוג של חולה שנפטר. אם יש עימו ילד, גובה המענק 36 קצבאות חודשיות מלאות (116,892 ש"ח); אם אין עימו ילד או לילדו של חולה שנפטר – 60% מסכום המענק המלא לשאירים (70,135 ש"ח).

מקבלי הפיצוי

מספר מקבלי המענקים על-פי הזכאות הראשונה שלהם והזכאות המוגדלת לאחר החמרת המצב מוצג בתרשים 6. התשלומים בתרשים נקפים לשנה שבה שולמו. מי שהגישו תביעה חוזרת ואושרו להם שיעורי נכות רפואית גבוהים יותר, נספרים כמקבלי מענק במועד החדש.

תרשים 6: נפגעי גזת שקיבלו מענקים, 2008-2024

בסוף 2024 קיבלו 4,785 איש קצבה חודשית, 213 בהם קיבלו אותה לראשונה (לוח 16, תרשים 6). גילם הממוצע של הזכאים – 77.3 – גבוה למדי בשל תקופת הזכאות הקבועה בחוק. בשונה מרוב הגמלאות בענף נכות, רוב המקבלים קצבה זו (כ-60%) הם נשים, ככל הנראה בשל מודעות גבוהה יותר לתופעות הלואי ושיעורי הישרדות גבוהים יותר מהמחלה.

ביטוח נכות כללית

לוח 16: נפגעי גזזת המקבלים קצבה חודשית, לפי גיל ומין (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2024

סך הכל מספרים מוחלטים	גיל (אחוזים)		
	70 ויותר	69-65	64-60
4,785	342	1	1
100.0	100.0	100.0	100.0
גברים	39.3	47.1	.
נשים	60.7	52.9	100.0

רוב מקבלי הקצבה, כ-41%, סובלים מפגימות בעור ודרגת הנכות שלהם נמוכה, וכ-17% סובלים מליקוי פנימי ודרגת הנכות שלהם גבוהה יותר (בדרך כלל חולי סרטן קשים) (לוח 17).

לוח 17: נפגעי גזזת המקבלים קצבה חודשית, לפי דרגת הנכות הרפואית והליקוי המזכה* (מספרים מוחלטים ואחוזים), דצמבר 2024

הליקוי המזכה	דרגת הנכות הרפואית (אחוזים)				סך הכל	
	100%-80%	79%-60%	59%-50%	49%-40%	מספרים מוחלטים	אחוזים
סך הכל מספרים מוחלטים	866	1,141	914	1,864	4,785	
סך הכל אחוזים	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
פגימות בעור						
צלקות ופגימות בעור	24.6	33.7	48.7	50.1	1,975	41.3
התקרחות	1.6	5.2	12.8	29.1	733	15.3
פנימי						
בלוטות הלימפה	13.7	11.8	5.3	0.4	309	6.5
אחר	19.8	10.2	9.1	6.8	496	10.4
נוירולוגי	37.8	37.6	24.0	13.1	1,219	25.5
אחר	2.5	1.6	0.2	0.6	53	1.1

* הליקוי המזכה אינו בהכרח הליקוי הדומיננטי. לדוגמה, לכ-30% ממקבלי הקצבה הליקוי הדומיננטי הוא נפשי, והוא כלל אינו בא לידי ביטוי בלוח.

פיצוי לנפגעי פוליו

מחלת הפוליו (Poliomyelitis) פוגעת בתאי העצב התנועתיים שבחוט השדרה ועקב כך נפגעים סיבי העצבים והשרירים. יש המחלימים לחלוטין מהנגיף ויש הסובלים ממוגבלויות בדרגה משתנה.

על-פי חוק הפיצויים לנפגעי פוליו מ-2007, זכאים לפיצוי מי שמתקיימים בהם התנאים האלה: חלו בנגיף הפוליו בשטח ישראל או מחוצה לה²⁰ וקיבלו טיפול רפואי בשטח עד סוף שנת 1969; רופא מטעם הביטוח הלאומי קבע שהם סובלים מנכות רפואית או ממוגבלות בניידות שנגרמו מהמחלה או מהחמרה בה שנים לאחר מכן (תסמונת פוסט-פוליו²¹). התשלומים ממומנים מאוצר המדינה ומשולמים בידי הביטוח הלאומי. הזכאות לפיצוי אינה גורעת מהזכויות לגמלאות אחרות בביטוח לאומי ואינה תלויה בגילו של הזכאי.

גובה הפיצוי

- **קצבה חודשית:** משולמת למי שנקבעו לו 20% נכות רפואית לפחות על-פי דרגת הנכות. שיעורה של קצבה מלאה – 50.9% מהשכר הממוצע על-פי חוק הביטוח הלאומי (6,381 ש"ח ב-2024).
- **פיצוי חד-פעמי:** משולם למי שנקבעה לו נכות רפואית לצמיתות: עד 68,566 ש"ח – 74%; 137,138 ש"ח – 94%; 164,564 ש"ח – 95% ויותר.
- **מענק מחליף קצבה:** משולם למי שנקבעו לו פחות מ-20% נכות רפואית על-פי דרגת הנכות (כשיעור מהקצבה המלאה לחודש) מוכפל ב-70. המדינה משתתפת גם במימון טיפולים רפואיים, אביזרים ומכשירים רפואיים הנדרשים לנפגעי הפוליו לניהול שגרת חיים תקינה ושאינם נכללים בסל הבריאות.

מקבלי קצבה לנפגעי פוליו

בדצמבר 2024 היו 3,622 מקבלי קצבה. בשל העובדה שהפוליו התפרץ בעיקר בעשור הראשון מקום המדינה, מספר המקבלים והמצטרפים החדשים יורד במעט מדי שנה. ב-2023 לא היו מצטרפים חדשים וב-2024 היו 5 מצטרפים חדשים. 71% מהזכאים מקבלים מענף נכות עוד גמלה אחת לפחות (לוח 2).

רוב נפגעי הפוליו חלו כאמור בראשית ימיה של המדינה, לפני שהחל השימוש בחיסון נגד פוליו ב-1961, אך ידועים גם מקרים בשנים שלאחר מכן, כנראה אצל ילדים או בוגרים שלא חוסנו (לוח 18). נתון זה מסביר את גילם הממוצע המבוגר למדי של מקבלי הקצבה – 71. היתר הם בעיקר מי שחלו מחוץ לגבולות המדינה וטופלו בארץ או כאלה הסובלים מהתפרצות מאוחרת של המחלה, בהם גם מי שלא חוסנו.

²⁰ הזכאות למי שחלה מחוץ לישראל – מ-2012.

²¹ נגרמת עקב שחיקת תאי העצב ומאופיינת בירידה בפעילות השרירים המלווה בחולשה ובכאבים.

ביטוח נכות כללית

לוח 18: נפגעי פוליו המקבלים קצבה חודשית. לפי מין ומועד הופעת המחלה (מספרים מוחלטים ואחוזים). דצמבר 2024

מין (אחוזים)		סך הכל		מועד הופעת המחלה
נשים	גברים	אחוזים	מספרים מוחלטים	
1,649	1,973		3,622	סך הכל מספרים מוחלטים
100.0	100.0	100.0		סך הכל אחוזים
7.9	6.5	7.2	259	לפני הקמת המדינה
77.1	72.1	74.4	2,693	1959-1948
8.6	12.2	10.6	382	1969-1960
3.5	5.8	4.7	171	1979-1970
3.0	3.5	3.2	117	1980 עד היום

לוח 19: נפגעי פוליו המקבלים קצבה חודשית. לפי דרגת הנכות הרפואית והליקוי המזכה (מספרים מוחלטים ואחוזים). דצמבר 2024

נכות רפואית (אחוזים)						סך הכל		הליקוי המזכה
-90%	-80%	-70%	-60%	-50%	-20%	אחוזים	מספרים מוחלטים	
100%	89%	79%	69%	59%	49%			סך הכל מספרים מוחלטים
829	1,145	148	245	421	834		3,622	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		סך הכל אחוזים
32.6	12.4	17.6	15.9	13.1	11.3	17.3	626	הפרעות בעצבים הקרניאליים
1.5	5.5	33.8	45.7	24.7	65.5	24.5	887	שיתוק בעצבי הגפיים
5.7	5.5	9.5	11.4	11.6	15.0	9.0	326	מחלות ומפגמות בעצמות
60.3	76.6	39.2	26.9	50.6	8.3	49.2	1,783	פוסט-פוליו

כמחצית ממוקבלי הקצבה החודשית סובלים מתסמונת פוסט-פוליו – תסמונת העלולה להתפרץ עד 45 שנה לאחר ההידבקות בנגיף. בקרב הסובלים מהפרעות בעצבים הקרניאליים (עצבי הגולגולת) ותסמונת פוסט-פוליו, חלקם של בעלי דרגת נכות גבוהה גדול מחלקם בקרב הסובלים משיתוק בגפיים ומפגמות בעצמות (לוח 19). מאז הוחל החוק, תשלומי המענקים לנפגעים קטנים מדי שנה.

היקף התשלומים

בשנת 2024 שולמו בענף נכות כ-34 מיליארד ש"ח – עלייה של 13.9% לעומת 2023 במחירים שוטפים (לוח 20). ההתפלגות בין הגמלאות השונות דומה לזו שהיתה בשנה הקודמת. מבין התשלומים האחרים, לנפגעי גזת שולמו ב-2024 כ-179 אלף ש"ח ולנפגעי פוליו כ-195 אלף ש"ח.

לוח 20: התשלומים בענף נכות כללית לפי סוג הגמלה (אהוזים ותשלומים), אלפי ש"ח, 2019-2024

שנה	סך הכל	נכות ושיקום	שירותים מיוחדים	ילד נכה	ניידות	אחר *
התשלומים לגמלה מסך התשלומים בענף נכות (%)						
2018	100.0	63.5	11.9	12.8	8.3	3.5
2019	100.0	63.5	11.8	13.4	8.1	3.2
**2020	100.0	62.7	12.1	15.3	7.2	2.6
**2021	100.0	63.1	12.4	14.5	7.4	2.7
2022	100.0	60.1	12.0	19.0	6.3	2.6
2023	100.0	59.6	11.9	20.1	5.9	2.4
2024	100	58.7	11.6	21.7	5.8	2.3
תשלומים (אלפי ש"ח, מחירים שוטפים)						
2019	18,799,277	11,942,835	2,228,669	2,528,760	1,511,795	587,218
2020	20,843,767	12,469,470	2,403,560	2,838,655	1,525,867	1,606,215
**2021	22,460,781	13,518,575	2,584,206	3,216,547	1,592,934	1,548,519
**2022	24,820,143	14,910,623	2,976,602	4,720,947	1,572,750	639,221
2023	29,845,588	17,801,613	3,562,503	5,992,234	1,769,420	719,818
2024	33,992,327	19,938,941	3,930,946	7,386,696	1,966,493	769,251

* פיצוי לנפגעי גזת ופוליו, תוספת לנכים מוגשמים, תשלומי מינהל לגורמי חוץ (לרבות לקרנות, לסיוע משפטי, לוועדות רפואיות ולמחקרים), מענקי חלף קצבה ותגמולי נכות על חשבון אוצר המדינה. התנודות ב"אחר" נובעות בעיקר מתשלומים של מענקי חלף קצבה.
 ** לרבות תשלומים למענקי חלף קצבה לגמלאות נכות כללית, ש"מ וילד נכה.

בשנים 2013-2017 היה חלקם של תשלומי גמלאות הנכות בכלל גמלאות המוסד יציב – 19% - וב-2018 וב-2019 עלה לכ-20% מן התשלומים. ב-2020-2021, בזמן מגפת הקורונה, ירד חלקם לכ-17% בשל הגדלת התשלומים בענפים אחרים (בעיקר בדמי אבטלה). בשנים 2022-2023 עלה חלקם של תשלומי הנכות לכ-22% מכלל תשלומי הגמלאות בין היתר כתוצאה מהגידול במספר המקבלים והגדלת סכומי הגמלה בהתאם לגידול בשכר הממוצע ובשנת 2024 ירד חלקם לכ-20% עקב גידול בגמלאות אחרות כתוצאה ממלחמת חרבות ברזל (לוח 21).

ביטוח נכות כללית

לוח 21: התשלומים בענף נכות כללית וחלקם בכלל גמלאות הביטוח הלאומי, 2024-2019

שנה	תשלומי ענף נכות כללית		כחלק מכלל גמלאות המוסד (%)
	אלפי ש"ח (מחירי 2024)	גידול שנתי ריאלי (%)	
2019	21,268,351	7.2	20.1
*2020	23,720,525	11.5	16.0
*2021	25,174,056	6.1	18.3
2022	26,658,872	5.9	21.9
2023	30,762,005	15.4	22.0
2024	33,992,327	10.5	19.7

* כולל תשלומי מענקי חלף קצבה לגמלאות נכות כללית, שירותים מיוחדים וילד נכה.

גובה קצבת הנכות הכללית הממוצעת מושפע משיעור הזכאים לגמלה מלאה, משיעור הזכאים לתוספת בעבור התלויים בהם ומשיעור הזכאים שיש להם הכנסות מעבודה או שלא מעבודה. בשל הקפאת השכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי אשר ממנו נגזר סכום הקצבה, הקצבה הממוצעת ב-2022, 3,820 ש"ח, היתה דומה לזו שבדצמבר 2021 – 3,819 ש"ח (ראו הערה 3 בלוח 22). במונחי השכר הממוצע הקצבה עלתה ב-2022 ל-32.5% מהשכר הממוצע במשק (לוח 22). ב-2023 סכום הקצבה הממוצעת היה 4,214 ש"ח – עלייה של 10.3% לעומת 2022, וב-2024 עלה סכום הקצבה הממוצעת ל-4,463 ש"ח – עלייה של 5.9% לעומת 2023 (מחירים שוטפים) עקב שיעור הגידול בשכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי שלפיו מתעדכנת הגמלה בינואר של כל שנה. שיעור הגמלה מהשכר הממוצע במשק עלה ל-33.7% בשנת 2023 וירד במעט ב-2024 והגיע ל-33.6%.

לוח 22: קצבת נכות כללית ממוצעת לחודש (מחירים שוטפים, מחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע)*, 2024-2019

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2024 (ש"ח)	כאחוז מהשכר הממוצע
2019	3,484	3,942	33.2
**2020	3,663	4,169	32.8
***2021	3,819	4,234	32.3
2022	3,820	4,103	32.5
2023	4,214	4,343	33.7
2024	4,463	4,463	33.6

* כפי שמדדה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

** כולל מענקי חלף קצבה

*** בשל תשלום מאוחר של התוספת לקצבה בשנת 2021, בלוח מופיעה הקצבה הממוצעת בדצמבר 2021 המציגה את הקצבה המוגדלת

לוח 23: קצבת שר"מ ממוצעת לחודש (מחירים שוטפים, מחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע)*. 2019-2024

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2024 (ש"ח)
2019	2,653	3,001
**2020	2,857	3,251
***2021	2,886	3,200
2022	2,987	3,208
2023	3,264	3,364
2024	3,426	3,426

* כפי שמדדה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
 ** כולל מענקי חלף קצבה
 *** בשל תשלום מאוחר של התוספת לקצבה בשנת 2021, בלוח מופיעה הקצבה הממוצעת בדצמבר 2021 המציגה את הקצבה המוגדלת

ב-2023-2024 עלה סכום הגמלה עקב שיעור הגידול בשכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי שלפיו מתעדכנת הגמלה. הקצבה הממוצעת לשירותים מיוחדים (לרבות תוספת הגמלה המיוחדת) היתה ב-2024 3,426 ש"ח. ב-2021 עלה הסכום הממוצע עלייה ניכרת בשל תוספת לנכה מונשם (מ-1,850 ש"ח ל-8,462 ש"ח) ותוספת בגין ילד עד גיל 3. במונחי השכר הממוצע עלתה הקצבה ב-2024 ל-25.8% מהשכר הממוצע במשק.

לוח 24: גמלה לילד נכה ממוצעת לחודש (מחירים שוטפים, מחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע)*. 2019-2024

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2024 (ש"ח)
2019	2,675	3,026
**2020	2,857	3,251
***2021	2,696	3,023
2022	3,170	3,405
2023	3,429	3,534
2024	3,669	3,669

* כפי שמדדה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
 ** כולל מענקי חלף קצבה ומענק פסח
 *** כולל מענקי חלף קצבה

גובה הגמלה הממוצעת לילד נכה, לרבות הגמלה המיוחדת, מושפע משינויי החקיקה של השנים האחרונות (ראו לעיל גמלה לילד נכה). באפריל 2020 שולם בשל משבר הקורונה מענק למקבלי קצבאות בהן קצבאות נכות, אך למקבלי גמלה לילד נכה הוא שולם כתוספת לגמלה ולא כמענק.

ביטוח נכות כללית

בהתאם לכך הקצבה הממוצעת ב-2020 כוללת גם מענק זה, כך שהירידה הקלה במחירים קבועים ב-2021 (המוצגת בלוח 24) היא תוצאה של תוספת המענק ב-2020 ולא של שינוי בסכום הגמלה. ב-2022, בעקבות חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2020-2021, סכום הגמלה עלה הן נומינלית והן כאחוז מהשכר הממוצע במשק. ב-2023-2024 עלה סכום הגמלה עקב שיעור הגידול בשכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי שלפיו מתעדכנת הגמלה, והקצבה הממוצעת היתה ב-2024 3,669 ש"ח.

לוח 25: קצבת ניידות ממוצעת לחודש (מחירים שוטפים, מחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע)*. 2019-2024

שנה	מחירים שוטפים (ש"ח)	מחירי 2024 (ש"ח)
2019	2,135	2,415
2020	2,135	2,430
2021	2,135	2,394
2022	2,150	2,309
2023	2,196	2,263
2024	2,289	2,289

* כפי שמדדה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

סכום גמלת הניידות הממוצעת מושפע משיעור הזכאים ברמת מוגבלות גבוהה, שיעור הזכאים לרכב המתאים לאביזרים מיוחדים, שיעור הזכאים המשתכרים, השינוי במדדים השונים המשמשים לעדכון ועוד. הגמלה הממוצעת במחירים קבועים עלתה בין 2023 ל-2024 אך ירדה כאחוז מהשכר הממוצע בין 2022 ל-2024, מ-18.3% ל-17.2%, והיתה 2,289 ש"ח בחודש (לוח 25).

הקצבאות לנפגעי גזות ופוליו המשיכו לעלות ב-2024 עם העלייה בשכר הממוצע שממנו נגזר סכומן. הקצבה הממוצעת לנפגעי גזות היתה 1,953 ש"ח בחודש לעומת 1,827 ש"ח ב-2023, והקצבה לנפגעי פוליו היתה 4,409 ש"ח בחודש לעומת 4,172 ש"ח ב-2023.